

Mr William Bramble
Prif Weithredwr
Cyngor Sir Benfro
Neuadd y Sir
Gorllewin Hwlfordd
SA61 1TP

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ
Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn Testun: 029 2032 0660
post@archwilio.cymru
www.archwilio.cymru

Cyfeirnod: 3240A2022

Dyddiad cyhoeddi: Ionawr 2023

Annwyl Will

Diweddariad Cynnydd Sicrwydd ac Asesu Risg – Lleihau Carbon

Yn dilyn ein cyfarfodydd yn gynharach eleni fe wnaethom ddweud y byddem yn rhoi adborth mwy ffurfiol i rai agweddau penodol ar ein gwaith sicrwydd ac asesu risg yr ydym wedi ymgymryd ag ef. Mae'r llythyr hwn yn rhoi diweddariad cynnydd ar drefniadau'r Cyngor ar gyfer lleihau carbon.

Gwnaed y gwaith hwn fel rhan o'n prosiect 2021-22 Asesiad Sicrwydd ac Asesu Risg (ARA) i helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol¹.

¹ Mae'r dyletswyddau hyn yn cynnwys o dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004). Gall hefyd lywio astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian o dan adran 41 o Ddeddf 2004, a/neu archwiliad a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r adborth hwn yn rhoi pwynt mewn sicrwydd amser a diweddariad cynnydd risg ar drefniadau'r Cyngor yn y maes hwn. Ar y cyfan, canfuom fod:

Y Cyngor yn cynnal ystod eang o weithgarwch i leihau ei allyriadau carbon ac mae ganddi gynllun i'w lleihau ymhellach. Ond ni chostir y cynllun ac nid yw'r Cyngor wedi nodi'r cyllid sydd ei angen er mwyn sicrhau bod modd cyflawni ei uchelgeisiau

Cyd-destun

Ym mis Gorffennaf 2022, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol Parodrwydd Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030, a oedd yn edrych ar gamau datgarboneiddio mewn 48 corff cyhoeddus, gan gynnwys yr holl gynghorau. Canfu'r adroddiad hwn ansicrwydd y bydd yr uchelgais ar y cyd ar gyfer sector cyhoeddus sero-net erbyn 2030 yn cael ei fodloni. Nododd ein gwaith rwystrau sylweddol, cyffredin i symud ymlaen y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus fynd i'r afael â nhw ar y cyd i gyflawni'r uchelgais ar y cyd. Er bod cyrff cyhoeddus yn dangos ymrwymiad i leihau carbon, canfuwyd bod rhaid iddynt bellach gynyddu eu gweithgareddau'n sylweddol, cynyddu cydweithio a gosod datgarboneiddio wrth galon eu gweithrediadau a'u penderfyniadau o ddydd i ddydd.

Yn yr adroddiad, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud y pum galwad canlynol am weithredu gan gyrff cyhoeddus:

- cryfhau eich arweinyddiaeth a dangos eich cyfrifoldeb ar y cyd drwy gydweithio'n effeithiol;
- egluro eich cyfeiriad strategol a chynyddu cyflymder eich gweithredu;
- mynd i'r afael â'r cyllid sydd ei angen arnoch;
- gwybod bylchau eich sgiliau a chynyddu eich capasiti; a
- gwella ansawdd data a monitro i gefnogi eich penderfyniadau.

Mae'r paragraffau canlynol yn nodi canfyddiadau ein gwaith archwilio lleol ar gynllun gweithredu datgarboneiddio'r Cyngor. Mae'r canfyddiadau hyn yng nghyd-destun ehangach adroddiad Gorffennaf 2022 yr Archwilydd Cyffredinol sy'n galw am fwy o arweiniad cyflymdra a chryfach ledled Cymru o ran lleihau allyriadau carbon.

Yr hyn edrychon ni arno

Gwnaethom asesiad o drefniadau'r Cyngor i ddatblygu a chyflawni eu Cynllun Argyfwng a Gweithredu Hinsawdd rhwng mis Mai ac Awst 2022. Fe gasglon ni dystiolaeth drwy gyfweiliad, adolygiadau dogfennau a dychwelodd y Cyngor Galwad am Dystiolaeth ar gyfer yr Adolygiad Gwaelodlin Datgarboneiddio.

Yr hyn a chanfuom

Fe wnaeth y Cyngor ddatgan Argyfwng Hinsawdd ym mis Mai 2019, pan ymrwymodd hefyd i wneud y cyngor yn sero-net erbyn 2030 yn unol â pholisi Llywodraeth Cymru a llunio cynllun clir i gyflawni'r nod hwn. Cyhoeddodd y Cyngor y cynllun gweithredu hwn fel rhan o ymarfer ymgynghori ym mis Chwefror 2022.

Er bod gan y Cyngor Gynllun Gweithredu Sero Net, nid yw'r cynllun hwn wedi'i gostio. Heb gynllun gweithredu costus sy'n diffinio'n glir y gweithgaredd a'r cyllid sydd ei angen i gyrraedd sero-net, ac sy'n cyd-fynd â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig, mae risg sylweddol na fydd y Cyngor yn cyrraedd targed Llywodraeth Cymru o allyriadau sero-net erbyn 2030.

Yn ogystal â Chynllun Gweithredu Sero Net y Cyngor, mae gan adrannau eraill gynlluniau i leihau allyriadau carbon hefyd. Mae Cynllun Gweithredu Sero Net y Cyngor yn cynnwys dull partneriaeth gref a dymuniad i bartneriaid allanol, gan gynnwys aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, ymrwymo i leihau eu hallyriadau carbon hefyd. Mynegir y dull partneriaeth hwn yn glir yng Nghynllun Gweithredu Sero Net y Cyngor, sy'n amlinellu cysylltiadau â Bargen Ddinesig Bae Abertawe, Clwstwr Diwydiannol De Cymru, prosiect Teyrnas Ynni Aberdaugleddau, ac amrywiaeth o grwpiau preifat a chymunedol.

Mae'r Cynllun Gweithredu Sero Net hefyd yn defnyddio map llwybr Llywodraeth Cymru ac yn amlinellu ei 'Taith i sero net' strategol ei hun mewn tri chyfnod penodol (2021-22, 2022-26 a 2026-30) gyda nodau yn erbyn pum maes corfforaethol o weithgaredd: adeiladau, symudedd a thrafnidiaeth, caffael, defnydd tir, a llywodraethu a chynllunio ynni.

Mae Cofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor yn nodi bod economi Sir Benfro yn '...hynod fregus o ran effeithiau o dueddiadau datgarboneiddio'r sector ynni.' Mae gan y gofrestr hefyd risg a nodwyd o'r enw 'UK Energy Capital', sy'n cynnwys y risg a'r cyfle o ddatgarboneiddio. Mae mesurau i liniaru'r risg hon yn cynnwys darparu Cynllun Gweithredu Carbon Sero Net 2030.

Ar adeg ysgrifennu'r erthygl hon, roedd y Cyngor yn datblygu ei strwythur mewnol a sicrhau adnoddau i gefnogi gwaith i leihau allyriadau carbon. Ar hyn o bryd mae'n dibynnu ar staff gwybodus a phrofiadol mewn rolau presennol i gydlynu gwaith lleihau carbon ac mae ganddo gynlluniau i recriwtio i rôl newydd a fydd yn darparu adnodd ychwanegol. Dywedodd y Cyngor bod recriwtio a chadw staff yn y maes gwaith hwn wedi cael ei effeithio gan gyflogau uwch yn cael eu cynnig mewn sectorau a sefydliadau eraill.

Mae'r Cynllun Gweithredu Sero Net yn cynnwys 38 gweithred, ac mae gan bob un ohonynt brif swyddog(au) wedi'i neilltuo a llinell amser i'w gwblhau. Cyflwynir adroddiadau cynhwysfawr i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau, y Cyngor llawn a chynulleidfaoedd priodol eraill. Mae'r trefniadau monitro hyn yn gryf ac mae gan y Cyngor gynlluniau i ymestyn y broses hon hefyd.

Mae'r Cyngor yn bwriadu datblygu ei gyfathrebu allanol, gan gynnwys cynnwys gwefannau, i gefnogi ei waith yn y maes hwn. Y nod yw ymgysylltu â'r cyhoedd ac annog partneriaid allanol i ymuno â'r Cyngor i leihau eu hallyriadau.

Argymhelliad

Arddangos 1: argymhelliad

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhelliad a nodwyd gennym yn dilyn yr adolygiad hwn

Argymhelliad

R1 Er mwyn cwrdd â'i uchelgais sero net mae angen i'r Cyngor gostio ei gynllun gweithredu yn llawn a sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'i Gynllun Ariannol Tymor Canolig.

Yn gywir

Archwilio Cymru